

ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИ ПРОЯВИ НА МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2009 ГОДИНА

1. Водени на отчет и преминали през детските педагогически стаи (ДПС) малолетни и непълнолетни

През 2009 г. се наблюдава тенденция на намаление на броя на водените на отчет в ДПС малолетни и непълнолетни. Броят им през 2009 г. е най-нисък през последните години – 13 155 (през 2006 г. – 15 969, 2007 г. – 14 502 и през 2008 г. – 13 572) (Приложение 1).

През 2009 г. коефициент на водените на отчет в ДПС лица е 1 917¹, докато през 2008 г. този коефициент е 1 876. Увеличението на този коефициент се дължи на намалението на броя на населението на възраст 8 – 17 години.

Броят на малолетните и непълнолетните, заведени на отчет в ДПС за първи път през 2009 г. е с 2.7% повече спрямо 2008 г. и достига до 4 158.

При анализа по пол и възраст на преминалите и водените на отчет в ДПС малолетни и непълнолетни през 2009 г. се наблюдава следното:

- Сред лицата, водени на отчет в ДПС преобладават момчетата. Както и през предходните години, така и през 2009 г. техният дял е около 83%. Делът на момичетата спрямо всички малолетни и непълнолетни е малък – 17%;

- Повече от 2/3 (79.1%) от водените на отчет са от двете по-високи възрастови групи (16 и 17 години), а тези на възраст 14 и 15 години, представляват 20.9% от общия брой на водените на отчет в ДПС. Спрямо 2008 г. е налице намаление при лицата на възраст 16 и 17 години - с 3.2%, докато при 14 и 15 годишните намалението е с 2.5%.

През 2009 г. социалните характеристики на малолетните и непълнолетните, водени на отчет в ДПС, не се различават съществено от тези в предходните години:

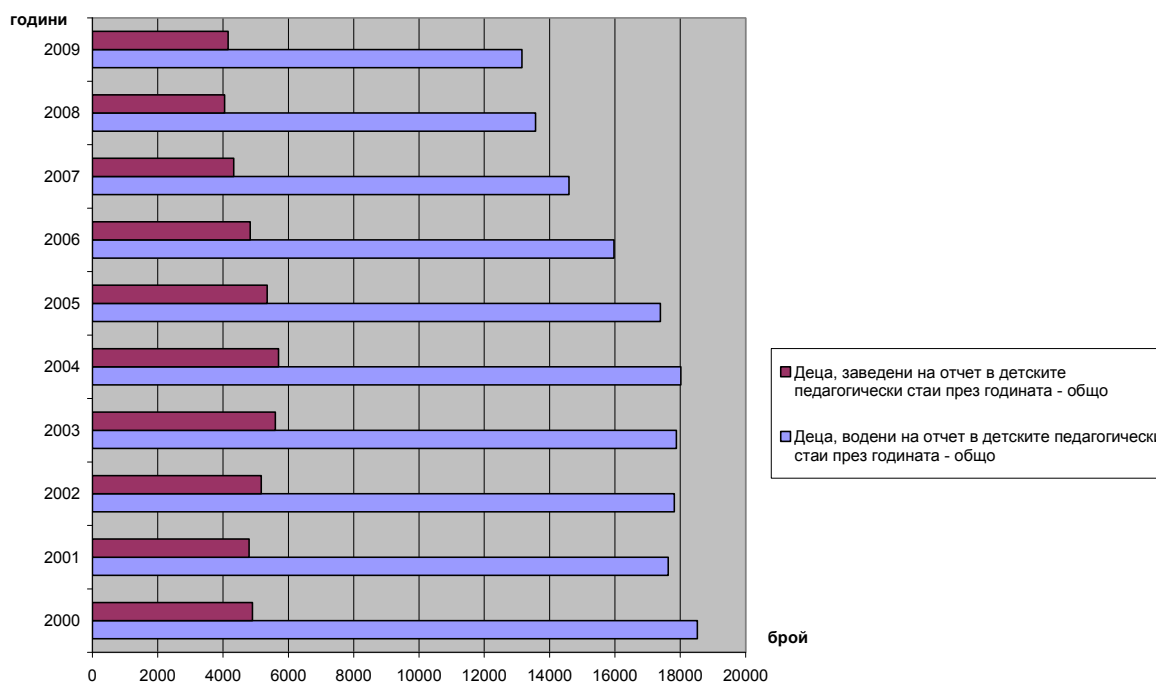
- В неблагоприятна среда (конфликтна семейна, криминогенна семейна и криминогенна приятелска среда) са живели 4 344 (33.0%) малолетни и непълнолетни, като спрямо 2008 г. се отбелязва увеличение с 0.9 пункта.

- От социално слаби семейства произхождат 2 590 (19.7%) малолетни и непълнолетни, докато през 2008 г. този брой е 2 499 (18.4%);

- 13.3% от водените на отчет в ДПС не учат и не работят, като техният брой достига 1 751. През 2008 г. броят и относителният им дял е съответно 1 874 и 13.8%.

---

¹ Водени на отчет в ДПС на 100 хил. души от населението на възраст 8 – 17 години.

Фиг. 1. Малолетни и непълнолетни, водени и заведени на отчет през периода 2000 - 2009 година.

2. Противообществени прояви

През 2009 г. в структурата на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, преминали през ДПС не се наблюдават съществени различия.

Броят на малолетните и непълнолетните извършители на противообществени прояви спрямо 2008 г. се увеличава с 3.9%, като те достигат 8 265. При противообществените прояви бягство от дома, проституция и хомосексуализъм се наблюдава намаление на броя на извършителите съответно с 18.4 и 15.7%. Намаление се констатира и при малолетните и непълнолетните, преминали през ДПС за употреба на наркотици и за бягство от училище съответно с 2.2 и 1.5%. Спрямо предходната година се увеличава броят на преминалите през ДПС малолетни и непълнолетни за употреба на алкохол с 23.9%, а при скитащите и просещите деца увеличението е с 21.2%.

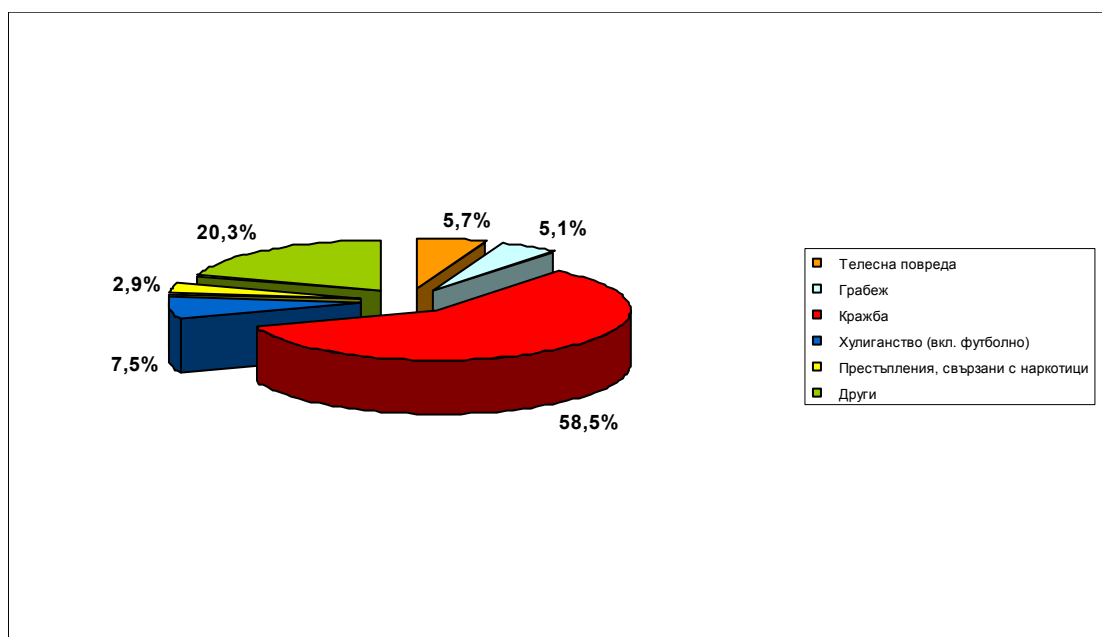
3. Извършени престъпления

През 2009 г. броят на малолетните и непълнолетните, водени на отчет в ДПС за извършени престъпления, се увеличава с 1.8% спрямо 2008 г. и достига до 6 152 лица.

Структурата на противоправните деяния при малолетните и непълнолетните остава непроменена. И през 2009 г. малолетните и непълнолетните са извършвали типичните за тях престъпления. Въпреки наблюдаваното намаление в абсолютни стойности продължават да преобладават кражбите. Те съставляват 58.5% (при 64.7% през 2008 г.) от всички престъпления, извършени от малолетните и непълнолетните, като приблизително всяка трета (38%) от тях е взломна.

Известно намаление се наблюдава и в броя на малолетните и непълнолетните извършители на следните престъпления: блудства с 26.2% (62 лица), джебчийски кражби с 15.9% (510 лица), престъпления, свързани с наркотици с 11.3% (180 лица) и на противозаконно отнемане на моторно превозно средство (МПС) с 10.0% (132 лица).

В същото време се отбелязва увеличение на броя на малолетните и непълнолетните, извършили най-тежките престъпления срещу личността – убийства (опити и довършени) с 57.1% (11 лица), телесни повреди с 32.0% (351 лица) и на изнасилвания с 28.6% (18 лица). Увеличение се наблюдава и при малолетните и непълнолетните, извършители на грабежи с 32.9% (315 лица).

Фиг. 2. Структура на малолетните и непълнолетните, извършители на престъпления през 2009 година.

4. Безнадзорност сред малолетните и непълнолетните

През 2009 г. броят на безнадзорните лица на възраст 8 - 17 години, установени от ДПС е 206, от които 77 са момичета. Тези данни показват известно намаление спрямо предходната година, когато са били установени 218 малолетни и непълнолетни. Безнадзорните лица на възраст 8 – 13 години са 87, от които 34 момичета. От 119 безнадзорни лица на възраст 14 - 17 години, 43 са момичета.

5. Малтретиране на малолетните и непълнолетните

При малтретираните малолетни и непълнолетни, водени на отчет и преминали през ДПС се наблюдава намаление (с 12.6%) в сравнение с 2008 година. С 6.6% намалява и броят на малтретираните момичета. Броят на малтретираните лица на възраст 8 - 13 години също намалява (с 26.9%), като техният брой достига 247. С 25.4% е намален и броят на малтретираните малолетни момичета спрямо предходната година. При лицата на възраст 14 - 17 години и в частност при непълнолетните момичета се констатира увеличение съответно с 3.3 и 12.5%.

През 2009 г. се наблюдава тенденцията по-голяма част от насилието да се упражнява от родители, близки, роднини, приятели и съученици, учители и други. В 72.8% от случаите (при 78.3% през 2008 г.) насилието се е извършвало в това най-

близко обкръжение на малолетните и непълнолетните. Повече от половината – 56.1% от малолетните и непълнолетните (при 58.1% през предходната година) са били малтретирани от приятели и съученици.

Всеки **четвърти** от случаите на насилие над малолетни и непълнолетни е бил упражняван от лица извън тяхното най-близко социално обкръжение.

6. Малолетни и непълнолетни, пострадали от престъпления

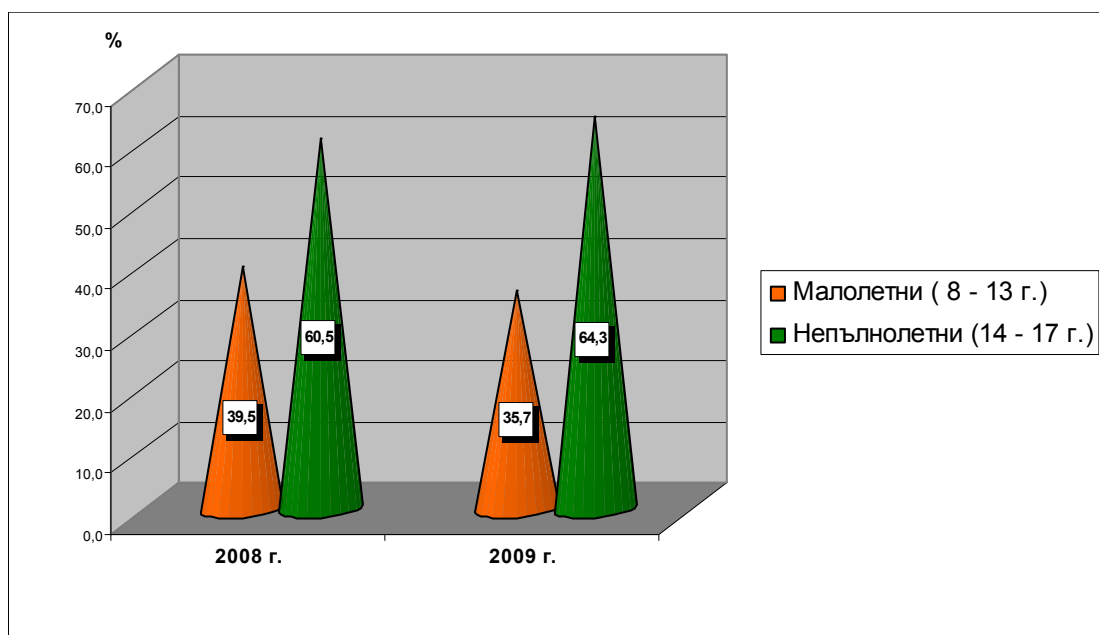
През 2009 г. броят на малолетните и непълнолетните, пострадали от престъпления намалява с 22.9% в сравнение с предходната година и достига до 2 009 лица. Тази тенденция е ясно изразена при малолетните и непълнолетните, пострадали от: детска порнография – с 85.7%, склоняване към хомосексуални действия – с 50.0%, малтретиране извън семейството с 47.6%, кражба – с 25.7%, малтретиране в семейството – с 23.3%, грабеж – с 20.7%, телесни повреди – с 14.4% (Приложение 2).

При най-тежките престъпления – убийства (довършени и опити) се наблюдава увеличение с 66.7%, като от този вид престъпление са пострадали 15 лица на възраст 8 - 17 години.

При блудствата също се наблюдава увеличение на броя на пострадалите от този вид престъпление. Техният брой достига 132, което е с 10.0% повече спрямо 2008 година. Голяма част от блудствата - 68.0% (при 64% през 2008 г.) са били с малолетни момичета.

От изнасилване са пострадали 49 малолетни и непълнолетни, като 22.2% от изнасилените са момичета на възраст 8 - 13 години.

През 2009 г. значително увеличение се наблюдава и при броя на пострадалите малолетни и непълнолетни от следните видове престъпления: трафик на хора – два пъти, отвлечане – със 111.1% , измама и изнудване – с 87.0% и при склоняване към проституция – със 77.8%.

Фиг. 3. Структура на малолетните и непълнолетните, пострадали от престъпления през 2008 и 2009 година.

7. Дейност на местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните

През 2009 г. продължава тенденцията на намаление на броя на образуваните и решените възпитателни дела.

Местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните са образували 5 769 възпитателни дела, което е с 6.1% по-малко в сравнение с 2008 година. Спрямо предходната година се наблюдава намаление и при броя на решените дела, като те достигат 5 298.

През 2009 г. местните комисии са наложили 8 507 възпитателни мерки на 6 373 малолетни и непълнолетни за извършени от тях престъпления и противообществени прояви.

През 2009 г., както в предходните години, най-често са били налагани следните възпитателни мерки:

- “предупреждение” – в 3 190 случая (при 3 696 през 2008 г.), или с 13.7% по-малко спрямо 2008 г.;

- “поставяне под надзор на обществен възпитател” – в 1 750 случая (при 1 834 през 2008 г.), което е с 4.6% по-малко в сравнение с 2008 г.;

- “предаване на родителите или лицата, които ги заместват за полагане на засилени грижи” – в 1 097 случая (при 1 183 през 2008 г.), или с 7.3% по-малко в сравнение с предходната година.

По-малко са били налагани възпитателните мерки:

- “предупреждение за настаняване във ВУИ с изпитателен срок 6 месеца” – в 480 случая (при 499 през 2008 г.);

- “задължаване да се извини на пострадалия” – в 273 случая (при 198 през 2008 г.);

- “забрана на непълнолетния да се среща и да установява контакти с определени лица” – в 227 случая (при 189 през 2008 г.);

- “забрана на непълнолетния да напуска настоящия си адрес” – в 59 случая;

- “задължаване на непълнолетния да отстрани със свой труд причинената вреда в 53 случая.

Възпитателни мерки „настаняване в СПИ” и „настаняване във ВУИ” са наложени съответно в 103 и 136 случая, или 2.8% от всички възпитателни мерки са били за настаняване в тези заведения при 2.6% през предходната година.

През 2009 г. основните характеристики на малолетните и непълнолетните с наложени възпитателни мерки остават непроменени:

- спрямо 2008 г. броят на малолетните и непълнолетните, на които са наложени възпитателни мерки намалява със 7.9% и достига до 6 373;

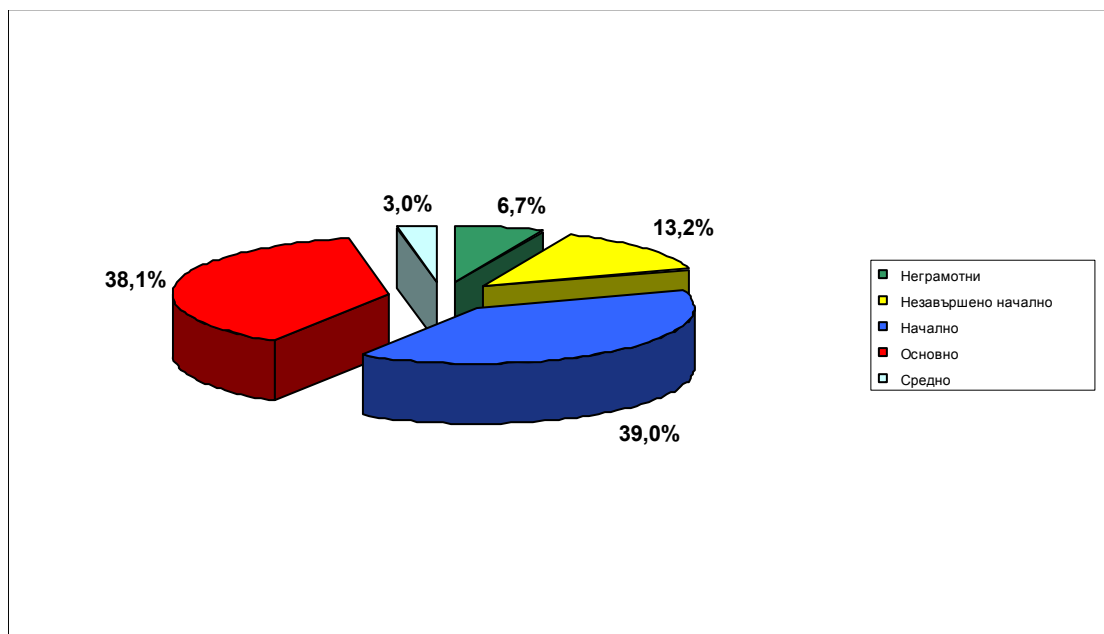
- малолетните лица са 2 048 (при 2 216 през 2008 г.); от тях 19.8% (при 16.0% през 2008 г.) са момичета;

- непълнолетните лица са 4 325 (при 4 703 през 2008 г.), от които 17.8% са момичета;

- повече от половината (52.2%) от малолетните и непълнолетните, на които са наложени възпитателни мерки са с начално или незавършено начално образование. Около 38% са с основно образование (при 36% през 2008 г.). Спрямо предходната година се увеличава броят и относителният дял на лицата на възраст 8 - 17 години, които са неграмотни (от 377 лица и относителен дял 5.4% през 2008 г. на 427 лица и относителен дял 6.7% през 2009 г.). Тези данни показват, че преобладаваща част от

малолетните и непълнолетните са с ниско образователно равнище и те изостават в образованието си спрямо своите връстници;

- около 56% от всички малолетни и непълнолетни с наложени възпитателни мерки са живели при двамата родители; 21% - само при единия родител, а 2.4% са живели на улицата или в приюти.

Фиг. 4. Структура на малолетните и непълнолетните по степен на образование през 2009 година.

През 2009 г. местните комисии са наложени 529 мерки по отношение на родители, които не полагат достатъчна грижа за възпитанието на децата си или проявяват безотговорност и родителска некомпетентност. Спрямо 2008 г. се наблюдава увеличение с 5.0%, когато този брой достига 504.

Най-често прилаганата мярка е била “предупреждение” - в 64.5% от случаите.

Мярката глоба от 50 до 1000 лева” е била наложена в 112 случая (21.2%), като в 29 случая тази мярка е била заменена с “безвъзмезден труд в полза на обществото”.

В 76 случая през 2009 г. (при 80 случая през 2008 г.) е била наложена мярката “задължаване да посещава беседи и консултации по въпросите на възпитанието”.

МЕТОДОЛОГИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Статистическите данни за противообществените прояви на малолетните и непълнолетните лица са разработени на база годишни данни, получавани от местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Обект на наблюдението са местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Единици на наблюдение са малолетните и непълнолетните, извършители на противообществени прояви и престъпления.

В броя на водените на отчет в детските педагогически интернати (ДПС) през годината се включват всички малолетни и непълнолетни, които през отчетната година са извършили престъпления и/или противообществени прояви; осъдени за престъпления от общ характер; освободени от поправителните домове (ПД), възпитателните училища интернати (ВУИ) и от социално педагогическите интернати (СПИ).

В броя на заведените на отчет в ДПС през годината се включват всички малолетни и непълнолетни, които са били новозаведени на отчет в ДПС през годината за извършени престъпления и/или противообществени прояви; осъдени за престъпления от общ характер; освободени от ПД, ВУИ и СПИ.

В броя на преминалите през ДПС се включват всички малолетни и непълнолетни лица, които:

- по различни причини са били застрашени от извършването на престъпления или противообществени прояви;
- са извършили деяния, които не са престъпления;
- са били потърпевши, тъжители или свидетели на престъпления или насилие;
- са били под полицейска закрила.

Методологията и данните от наблюдението за дейността на местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните са публикувани в интернет страницата на НСИ - <http://www.nsi.bg/otrasal.php?otr=25>.

Водени и заведени на отчет в детските педагогически стаи
малолетни и непълнолетни лица по пол и възраст

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
										(Брой)
Деца, водени на отчет в детските педагогически стаи през годината - общо	18522	17629	17817	17877	18019	17390	15969	14592	13572	13155
Малолетни (8 - 13 г.)	4938	4250	4954	4419	4400	3913	3337	3193	2821	2751
Момчета	3959	3429	3872	3580	3531	3007	2613	2583	2284	2205
Момичета	979	821	1082	839	869	906	724	610	537	546
Непълнолетни (14 - 17 г.)	13584	13379	12863	13458	13619	13477	12632	11399	10751	10404
Момчета	11686	11329	10888	11374	11486	11349	10659	9685	9016	8650
Момичета	1898	2050	1975	2084	2133	2128	1973	1714	1735	1754
Деца, заведени на отчет в детските педагогически стаи през годината - общо	4902	4795	5169	5605	5702	5351	4830	4327	4047	4158
Малолетни (8 - 13 г.)	1540	1446	1667	1638	1631	1434	1180	1124	1075	1098
Момчета	1234	1192	1333	1327	1327	1144	956	909	900	876
Момичета	306	254	334	311	304	290	224	215	175	222
Непълнолетни (14 - 17 г.)	3362	3349	3502	3967	4071	3917	3650	3203	2972	3060
Момчета	2821	2802	2937	3378	3474	3321	3078	2728	2491	2559
Момичета	541	547	565	589	597	596	572	475	481	501

Малолетни и непълнолетни лица, пострадали от престъпления по пол и възраст

(Брой)

Вид на престъплението	2007				2008				2009			
	общо	в т.ч. момичета	възраст		общо	в т.ч. момичета	възраст		общо	в т.ч. момичета	възраст	
			мало- летни 8 - 13 г.	непълно- летни 14 - 17 г.			мало- летни 8 - 13 г.	непълно- летни 14 - 17 г.			мало- летни 8 - 13 г.	непълно- летни 14 - 17 г.
Общо	2743	1002	955	1788	2606	1037	1029	1577	2009	856	718	1291
в това число:												
Убийство (довършено и опит)	8	2	2	6	9	3	8	1	15	4	6	9
Телесна повреда	342	69	104	238	298	75	108	190	255	50	68	187
Изнасилване (довършено и опит)	67	61	21	46	58	50	15	43	49	46	12	37
Блудство	157	95	111	46	120	83	86	34	132	94	100	32
Кражба	1121	400	323	798	1139	465	404	735	846	360	279	567
Грабеж	285	56	88	197	237	52	64	173	188	75	48	140
Отвлечане	23	20	8	15	9	8	1	8	19	4	4	15
Измама и изнудване	35	9	13	22	23	6	9	14	43	13	17	26
Склоняване към просия	37	18	28	9	47	32	41	6	12	7	8	4
Склоняване и принуждаване към проституция	18	18	1	17	9	8	2	7	16	15	6	10

Склоняване към хомосексуални действия	7	-	5	2	6	1	5	1	3	-	2	1
Малтретиране в семейството	116	56	68	48	86	33	56	30	66	39	24	42
Малтретиране извън семейството	209	54	80	129	210	83	89	121	110	49	45	65
Трафик на хора	26	25	3	23	3	2	1	2	6	5	2	4
Детска порнография	3	3	2	1	7	6	3	4	1	1	-	1